

'Allemaal' wordt snel 'ammal' en 'natuurlijk' gemakshalve 'ntuuk'. Nederlanders slikken veel meer klanken in dan ze denken. Een promovenda bracht het gesproken Nederlands in kaart....

HOE SPREEKT U in een alledaags gesprek het lidwoord 'de' uit, wanneer het volgt op een 't' of een 'd'? In ruim 80 procent van de gevallen zegt u dan 'te', met een 't' als eerste klank. Probeer maar: 'Ik zet te fiets op slot'. Die 'd' wordt juist wel netjes uitgesproken wanneer 'de' het eerste woord is van een zin, of wanneer het woord ervoor eindigt met een klinker: 'Ik doe de auto op slot.'

De t-uitspraak van die begin-d is een van de vele verrassingen die taalkundige drs. Mirjam Ernestus optekent in *Voice Assimilation and Segment Reduction in Casual Dutch*, waarop ze op 20 juni promoveert aan de Vrije Universiteit Amsterdam. Er zijn eindeloze discussies over de spelling van het Nederlands, velen proberen de precieze uitspraak van dialecten vast te leggen. Er bestaat tot nu toe echter nauwelijks wetenschappelijk onderbouwde kennis van de manier waarop Nederlanders hun taal in alledaagse conversatie daadwerkelijk uitspreken. Ernestus komt nu met een eerste reeks resultaten van onderzoek naar die uitspraak.

Spreekers, stelt Ernestus, doen in een gewoon gesprek weinig moeite om netjes en duidelijk te praten. Dat is namelijk helemaal niet nodig om verstaan te worden door iemand die jou goed kent. Gevolg is dat de alledaagse uitspraak van het Nederlands zeer sterk afwijkt van de geschreven variant.

Ernestus nam in een geluidsdichte kamer gewone tweegesprekken op. Ongedwongen gesprekken tussen vrienden, zestien mannen uit de Randstad die geen dialect spraken. Mensen die geen reden hadden speciaal netjes of zorgvuldig te formuleren.

Vervolgens is ze die gesprekken klank voor klank gaan uitschrijven. Al na het uitschrijven van een paar gesprekken begon Ernestus systematiek te zien. Het opvallendste is dat Nederlanders ongelooflijk veel klanken inslikken, tot hele lettergrepen aan toe. Zo zegt feitelijk niemand 'allemaal': in alledaagse spraak klinkt dat woord als 'ammal' of zelfs als 'ammel'.

Bij het inslikken van klanken, merkte Ernestus, blijft een aantal cruciale elementen behouden, opdat toch duidelijk blijft om welk woord het gaat. Uit eerder onderzoek naar spraakproductie is al gebleken dat haperende sprekers die zo gauw niet op een woord kunnen komen, bijna altijd wel de eerste letter ervan weten, en vaak ook de laatste. Bij inslikken blijven die twee klanken altijd behouden. Bovendien blijft de beklemtoonde lettergreep overeind. Resultaat: 'ammal' voor 'allemaal', 'daam' voor 'daarom', 'eik' voor 'eigenlijk'. En ook: 'tuuk' of 'ntuuk' voor 'natuurlijk'. 'Tuuk' is de inkorting van 'tuurlijk', dat in spraak volwaardig als woord bestaat naast 'natuurlijk'.

Praten sprekers erg slordig en snel, dan leidt samentrekken en inslikken zelfs tot kluiten van klanken waarin geen afzonderlijke woorden meer zijn te herkennen. Ernestus hoorde onder meer 'oppechement' waar de spreker 'op een gegeven moment' bedoelde. En 'iefal' voor 'in ieder geval'.

'Als je gewoon zit te luisteren, hoor je niet eens dat mensen overal klanken inslikken. Je merkt het pas wanneer je hun spraak woord voor woord in fonetisch schrift gaat opschrijven', valt Ernestus op.

We slikken niet alleen klanken in, we veranderen ze ook, onder invloed van iets wat we ervoor of erna zeggen. We spreken 'aan' uit met een 'n', maar we zeggen vaak 'aampassen'. Onder taalkundigen is de verklaring dat dit komt door de 'p' in dat woord. Die wordt met de lippen gemaakt. Daartoe brengen we de lippen alvast in paraatheid ten tijde van die 'n', die we daardoor gemakshalve alvast uitgesproken als een 'm'.

Nog een klankverandering. De combinatie 'weet ik' zal geregeld worden uitgesproken als 'weedik'. De 't' en de 'd' zijn goeddeels dezelfde klank, al moeten voor de uitspraak van de 'd' de stembanden in de keel wel trillen, en voor die van de 't' niet. Belangrijker is echter dat de 't' de lange variant is, terwijl de 'd' een korte klank is. Wie dus te slordig is om die lange klank netjes af te maken, kort hem in de gauwigheid in tot een 'd'. Sprekers zijn volgens Ernestus namelijk gemakzuchtig en zullen daarom altijd doen wat op dat moment de minste moeite kost.

De Persgroep Publishing. Alle rechten voorbehouden.